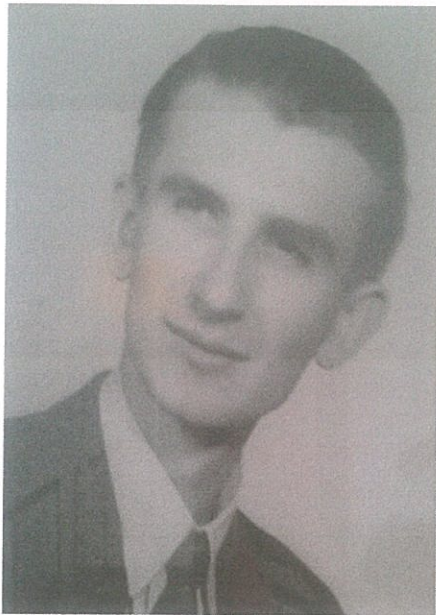

A PONGÓ-HAGYATÉK ÉS A PONGÓ EMLÉKSZOBA

A *Pongó-házaspár hagyatéka* és több évtizedes munkássága aligha ismeretlen a gádorosi lakosok előtt, ám ha mégis, akkor a *Gádorosi Füzetek* köteteiből tájékozódhatnak róla az érdeklődők.¹

E helyen nincs módunk életpályájuk részletes bemutatására, annyit azonban mindenképpen fontos kiemelni, hogy Pongó Bertalan 1927. december 26-án született Aszódon Pongó József és Gönczi Erzsébet gyermekeként. **1951-ben került Gádorosra tanítónak.** Két évvel később, 1953-ban ismerkedett meg Balogh Máriával, aki 1927. november 4-én született Szegeden Balogh Mihály és Ribárszki Mária leányaként. 1954. június 28-án kötöttek házasságot.² Mindketten fiatalok voltak, tele ötletekkel, tervekkel és tenni akarással. Hatalmas

lendülettel dolgoztak együtt – a pedagógusi munka mellett szakköröket tartottak, kiállításokat rendeztek, részt vettek a helyi kulturális élet szervezésében, még a helyi régészeti feltárásokban is szerepet vállaltak. A községtörténeti gyűjtőmunka központi személyiségei voltak, olyannyira, hogy ki lehet jelenteni: úttörő munkájuk nélkül aligha létezne ma a településen hely- és művelődéstörténeti kutatás. Egy ideig minden ment a maga rendjén, ám később a szervezetük már nem bírta a nagy terhelést. Ekkor – részben orvosi javaslatra – hegyvidékre költöztek. Így történt, hogy 1955-ben Upponyba vezérelte őket a sors, ahol szerencsére mindketten kaptak tanítói állást és szolgálati lakást. Szerettek Upponyban élni, dolgozni, szervezkedni, de 1961-ben mégis visszatértek Gádorosra.

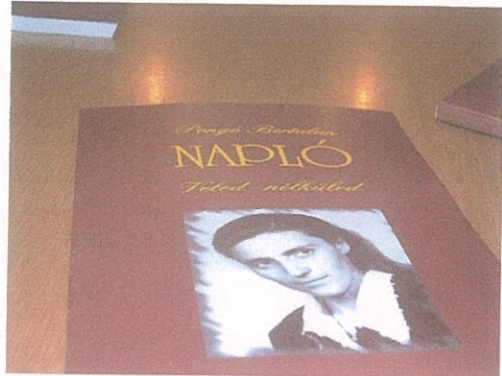
Pongó Bertalan 1951-től 1955-ig, illetve 1961-től 1971-ig dolgozott pedagógusként Gádoroson, míg felesége, Balogh Mária 1953-tól 1955-ig, illetve 1961-től 1983-ig volt tanítónő. Elhivatottságukat mutatja, hogy nyugdíjba vonulásuk után sem hagyták abba a

¹ Pongó Bertalanról részletes és gazdag életrajzi adatokat közölt Tóth László a *Gádorosi Füzetek* 8. kötetében olvasható megemlékezésében (ld. 5-19. oldal), Pongó Bertalanné Balogh Mária életéről pedig Koszorús Oszkár írt hiteles tanulmányt, ami a *Gádorosi Füzetek* 6. kötetében jelent meg (Ld. 61-64. oldal). – Vö. MUHEL GÁBOR: *A gádorosi Községi Könyvtár története*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 14. (Írta és szerkesztette: Muhel Gábor.) Gádoros Nagyközség Önkormányzata. Gádoros. 2020. 73-76. ; MUHEL GÁBOR: *A Művelődési Ház története*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 15. (Írta és szerkesztette: Muhel Gábor.) Gádoros Nagyközség Önkormányzata. Gádoros. 2021. 106.

² *Valaki elment... (Pongó Bertalanné Balogh Mária emlékére.)* = Gádorosi Híradó, 2003/2. szám 4. old.

munkát. Gyakorlatilag életük végéig a településért, helyi a kulturális életért, a közösségért dolgoztak.³

Pongó Bertalanné Balogh Mária 2003. január 5-én hunyt el. Halála Berti bácsit komolyan megviselte. Nem véletlen, hogy 2004 decemberében egy fontos eseményre került sor a Községi Könyvtárban. „2004 karácsonyára látott napvilágot Pongó Bertalan szomorúan szép verseskötete *Napló Veled-Nélküled* címmel. A közel kétszáz oldalas kiadvány a feleségével és egyben hú munkatársával eltöltött fél évszázadnyi idő lírai foglalata.”⁴ Nagy László így írt erről: „Akkoriban lelki vigasznak szántuk Berti bácsinak a kötetet. Tóth László barátommal mintegy ötszáz verset olvastunk, majd magam szerkesztettem, ő a nyomdai előkészítést végezve 250 verset fűztünk csokorba, 2004 karácsonján megjelentette a kötetet. A könyv tematikus ciklusokból állt, Pongó Bertalannal együtt akkor így láttuk jónak. Nélküle sokkal nehezebbnek tűnt a megoldás. Sok-sok kísérlet, megannyi értelmezés, elemzés után jutottam el a látszólag legegyszerűbbhöz; elmondani saját vallomásomat, kronológiában szedve pedig átnyújtani Pongó Bertalan verseit. Esztendőről esztendőre egyet-egyet kiválogatva fölmutatni a vele történeteket, lelkiállapotát, véleményét, nézeteit. A »versben bujdosó« embert. 1946 és 2004 között – sajnos nem minden esztendőt őrzött vers – több mint 40 költemény (a válogatás válogatása) gyűlt össze bemutatásra. Hiányérzetem természetesen van, maradt. Csak a szándék, a tiszteletadás szolgálhat bocsánatul a hiányokért. Meg a lehetőségek hiánya. Ötszáz verset nem volt módom közzétenni. Így hát marad a kíváncsisággal, s ki-ki saját tapasztalatával, ismeretével kiegészített Pongó-kép.”⁵

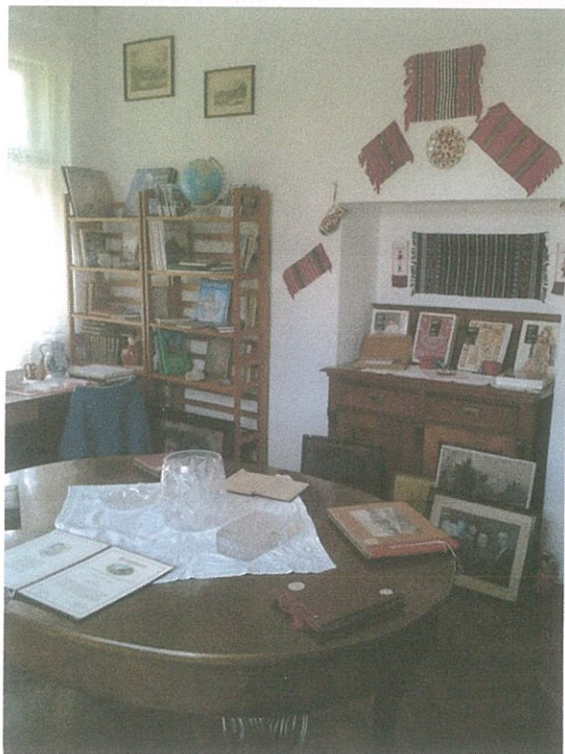
Tóth László memoárjában szintén kiemelte, hogy Pongó Bertalan „folyamatosan új ötletekkel kápráztatta el környezetét. Fölsorolni is sok lenne azokat a javaslatokat, amelyek elképzelései alapján valósultak meg. Felesége hú társként mindig ott állt mellette, és segítette a helytörténeti munkát. Sajnos, 2002 szeptemberétől Pongó Bertalannén betegsége egyre jobban előre haladt. A kórházi ápolás sem segített rajta; 2003 januárjában elhunyt. Nagyszénáson, szüleinek családi sírjába temették. Pongó Bertalant megviselte a gyász, megviselte az elmúlás gondolata. Mint annyiszor, most is talpra állt, és nagy energiával folytatta a korábban elkezdett iratok, fényképek, versek rendezését. [...] Ő azonban ez idáig csak saját magának írt. Környezete alig tudott arról, hogy esténként a táj szépségétől ihletve, vagy érzelmeitől átítva gondolatait rímbe szedve papírra vet. 2004 tavaszán rám bízta féltve őrzött titkát, rám bízta az összes versét, hogy számítógépre rögzítve mentsük meg a megsárgult papíron elhalványult írású verseket. Innen már csak egy lépés volt a versek rendezése, szerkesztése és kiadása. Szintén kedves tanítványa: Nagy László barátom körültekintő munkájának és a könyvkiadás anyagi támogatóinak köszönhetően 2004 karácsonyára elkészült Pongó Bertalan válogatott verseit

³ Ismeretes, hogy „Balogh Mária a Kultúrházban felnőtt és ifjúsági kézimunka szakköröket vezetett, s az elkészült népi hímezéses munkákból évenként gazdag kiállítást rendezett.” (In. PONGÓ BERTALAN: *Iskolai élet Gádoroson 1945-1964*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 9. Községtörténeti írások. /szerk.: Bárány Ferenc-G. Vass István-Tóth László./ Gádoros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. Gádoros. 2008. 50.)

⁴ KOSZORÚS OSZKÁR: *Arcképek Gádoros múltjából (Pongó Bertalanné Balogh Mária)*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 6. (szerk. Bárány Ferenc-Pongó Bertalan.) Gádoros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. Gádoros. 2005. 61. – Ld. még: Nagy László előszava a *Napló Veled-Nélküled* című verseskötethez. In. PONGÓ BERTALAN: *Napló Veled-Nélküled*. (szerk. Nagy László-Tóth László.) Magánkiadás. Gádoros. 2004. 5..

⁵ NAGY LÁSZLÓ: *Számvetés: Gondolatok Pongó Bertalan válogatott versei elé*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 12. Gádoros történetéhez. (szerk. Bárány Ferenc-Tóth László.) Gádoros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. Gádoros. 2012. 11-12.

tartalmazó könyve. 77. születésnapján a szerző meghitt környezetben, a község vezetőinek jelenlétében mutatta be a *Veled-Nélküled* című kötetét. A korlátozott számú könyv méltó emléket állít Pongó Bertalannénak, aki már nem érthette meg, hogy férjének versei nyomtatásban is megjelenjenek.”⁶ A kötet átadására 2004. december 21-én került sor a Nagyközségi Könyvtár olvasótermében.⁷ Pongó Bertalan 2007. június 2-án távozott az élők sorából.⁸

A mai könyvtárépületen belül található a **Pongó Emlékszoba**, ami 2008 szeptemberében – a Falunapon – került átadásra a Pongó-házaspár pedagógiai és helytörténeti munkásságának tiszteletére. A szoba úgy került kialakításra, hogy hűen tükrözze Pongó Bertalan és felesége, Balogh Mária (Marika néni) széles érdeklődési körét, amelyben többek között az irodalom, a történelem, a helytörténet, a népművészet, a zene, a hon- és világismeret is helyet kapott. Igyekeztünk azonban megővni az őket jellemző zárkózottságot és egyszerűséget. A tárlatban így elsősorban a sok-sok összegyűjtött személyes emlék egy kis szeletkáját tekinthetik meg az érdeklődők. **Az Emlékszobában található dokumentumok, kéz- és gépiratok, fényképek, Berti bácsi pénz- és bélyeggyűjteménye, levelezése, számos kutatási anyaga, könyvei,**

Marika néni hímzései, illetve a kiállított műtárgyak és egyéb berendezési tárgyak muzeális értékek, e mellett a kulturális köztáji és a *Helytörténeti Gyűjtemény* részét is képezik. A Pongó-hagyaték ránk maradt részét bemutató állandó kiállítás könyvtárosi felügyelet mellett ingyenesen megtekinthető a Nagyközségi Könyvtár, Információs és Közösségi Hely nyitvatartási idejében.⁹

Pongó Bertalan munkájának elismeréseként Gádoros Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete részére 1999. október 2-án a „Gádorosért” kitüntető címet adományozta. Néhány évvel később, 2006. június 14-én pedig Uppony Község Önkormányzatának Képviselő-testületétől Berti bácsi megkapta a diszpolgári címet is, melyet hű feleségének, Pongó Bertalanné Balogh Máriának is posztumusz odaítéltek ugyanezen a napon.

⁶ TÓTH LÁSZLÓ: *Emlékezés Pongó Bertalanra*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 8. Adalékok Gádoros történetéhez. (szerk. Bárány Ferenc-G. Vass István.) Gádoros Nagyközség Polgármesteri Hivatala. Gádoros. 2007. 15.

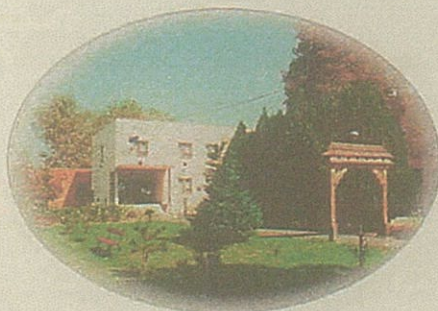
⁷ MUHEL GÁBOR: *A gádorosi Községi Könyvtár története*. In. GÁDOROSI FÜZETEK 14. (Írta és szerkesztette: Muhel Gábor.) Gádoros Nagyközség Önkormányzata. Gádoros. 2020. 48-50.

⁸ Érdekes, hogy néhány nappal korábban, 2007. május 28-án 75 éves korában hunyt el Kiss Imre népművelő is, aki évtizedeken át volt a Művelődési Ház igazgatója,

⁹ *A Justh Zsigmond Művelődési Ház és Könyvtár hivatalos honlapja*. („Helytörténeti Gyűjtemény”) = <https://gadorosikonyvtar.webnode.hu/helytorteneti-gyujtemeny> – További képek a *Pongó Emlékszobáról*: <https://gadorosikonyvtar.webnode.hu/kepgaleria>

A Pongó Emlékszobában őrzött hagyatéki anyag felbecsülhetetlen érték a hely- és művelődéstörténeti kutatás számára. Úgy véljük, tartozunk azzal a Pongó-házaspárnak a településért végzett több évtizedes emberfeletti munkájáért, hogy a ránk maradt hagyatékukat és a tiszteletükre kialakított Emlékszobát a Települési Értéktár részévé tegyük.

Díszoklevél

A GÁDOROSI NAGYKÖZSÉGI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETE
15/1997. (XI.21.) KT. számú rendelete alapján

Pongó Bertalan

részére

- GÁDOROSÉRT -
kitüntető díjat adományozza.

Pongó Bertalan 1927. 12. 26-án Aszódon született és tanárként került Gádorosra 1951-ben, majd egészségi okok miatt hat évi hegyvidéki tartózkodás után végleg itt telepedett le. Pedagógusként több generáció szemét nyitotta a világra szigorú és következetes munkával. Közösségi ember. Nevéhez fűződik többek között községtörténeti és történelmi kiállítások megrendezése, a Justh-kutatás és régészeti feltárások községünkben. Különösen kiemelkedőnek tartjuk az utóbbi 10 évben végzett közéleti-közművelődési munkásságát. Tapasztalatával, tudásával Gádorost szolgálja mai napig is. A jelenben a községtörténet újabb összeállításán dolgozik, példázva azt, hogy az idő a szellemet nem tudja legyőzni.

Gádoros, 1999. október 2.

Varga József
Varga József
jegyző

Dr. Proszlik László
Dr. Proszlik László
polgármester

Pongó Bertalan „Gádorosért” kitüntető címének díszoklevele

Díszpolgári Oklevél

UPPONY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK
KÉPVISELŐ-TESTÜLETE

"UPPONY KÖZSÉG DÍSZPOLGÁRA"
CÍMET ADOMÁNYOZZA

Pongó Bertalan
RÉSZÉRE,

AKI KIEMELKEDŐ OKTATÓ-NEVELŐ, HELYTÖRTÉNETI
ÉS NÉPRAJZI KUTATÓ, KULTURÁLIS SZERVEZŐ
MUNKÁJÁVAL HOZZÁJÁRULT A TELEPÜLÉS
FEJLŐDÉSÉHEZ, HÍRNEVÉNEK ÖREGBÍTÉSÉHEZ.

UPPONY, 2006. JÚNIUS 14.

.....
KRISTON KÁROLY
POLGÁRMESTER

Pongó Bertalan Uppony község díszpolgári címének oklevele

Díszpolgári Oklevél

UPPONY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK
KÉPVISELŐ-TESTÜLETE

POSTHOMUS

"UPPONY KÖZSÉG DÍSZPOLGÁRA"

CÍMET ADO MÁNYOZZA

Pongó Bertalanné Balogh Mária

/1927-2003/

RÉSZÉRE,

AKI KIEMELKEDŐ OKTATÓ-NEVELŐ, HELYTÖRTÉNETI
ÉS NÉPRAJZI KUTATÓ, KULTURÁLIS SZERVEZŐ
MUNKÁJÁVAL HOZZÁJÁRULT A TELEPÜLÉS
FEJLŐDÉSÉHEZ, HÍRNEVÉNEK ÖREGBÍTÉSÉHEZ.

UPPONY, 2006. JÚNIUS 14.

Kriston
KRISTON KÁROLY
POLGÁRMESTER

Pongó Bertalanné Balogh Mária Uppony község posztumusz díszpolgári címének oklevele

Győrös, 2022.02.28.

Készítette: Melind Győrös